

Språkliga tankar

Att få en italiensk text att stikka ut

Arne Olofsson

I mitt bidrag till *Lingua* 2014/2 om en italiensk anti-klotterkampanj skrev jag avslutningsvis: ”Allt klotter var övermålat nästa gång jag passerade”. Det har visat sig att detta inte var hela sanningen. Det gällde bara fasaden mot gatan. I september 2014 råkade jag titta in på skolgården, vars mur har en text som innehåller ett par saker av allmänspråkligt intresse.

Kärleksförklaringen på muren skulle med normal stavning ha uttryckts *Piccola, sei il mio sogno* ”Lillan’, du är min dröm”. Det första som slår en läsare är kanske siffran 6 bland bokstäverna. Räkneordet 6 heter *sei*, men det sammanfaller helt med den verbform som betyder ”du är”. Denna homonymi utnyttjas i nätkommunikation och att använda den på väggen kanske ger skribenten pluspoäng hos ”drömflickan”. En annan överraskning är bokstaven *k*, dessutom dubbeltecknad. Tillsammans med *w*, *x* och *y* ingår *k* (som ”heter” *cappa* efter sitt grekiska ursprung, *kappa*) i en grupp bokstäver som normalt bara förekommer i lånord (*karate*, *killer*, *kimono*,

kiwi, för att begränsa exempelsamlingen till några ord som börjar på *k*). *Pikkola* är inte att betrakta som ett stavfel utan som ett sätt att vara originell, att väcka uppmärksamhet och sticka ut. Samma knep används ibland i firmanamn. En fastighetsmäklare väcker (kanske) mer intresse genom att avstå från normalstavningen *Casa* och i stället välja ett mer originellt skrivsätt:

Utän samband med texten på muren vid skolan kan det vara intressant att titta på en annan av de bokstäver som i princip bara förekommer i lånord, nämligen *y*, som liksom *k* kan användas för att göra en text mer exotisk. Bokstaven har två namn på italienska: *i greca* och *ipsilon* (italiensk stavning av grekiskans *ypsilon*). I händerna på oerfarna skribenter hamnar *y* ibland på fel ställe och statushöjningen förbyts

i sin motsats. Jag har tyvärr ingen fotodokumentation av de två fall som starkast har fäst sig i mitt minne.

Ett exklusivt inhägnat bostadsområde mitt emellan Rom och Viterbo gavs namnet *Lidia* (italiensk stavning av *Lydia*) 1980, när projektet startade, men ledningen (eller skyltillverkaren) siktade på den internationella stavningen med *y*. Den ganska påkostade skylten vid vägen fick då (och behöll i många år) stavningen *Lidya*, som inte kan ha gett några pluspoäng internationellt.

Ett blygsammare format hade en liten lapp som en arbetssökande flicka hade satt upp i en bar i Tarquinia. Bland de arbetsuppgifter hon kände sig kompetent för fanns *bebbi-sytter*, med samma typ av omkastning som drabbade bostadsområdet *Lidia/Lidya*.

Det är med risk att bli betraktad som en sur och fördömande felfinnare som jag tar upp dessa exempel, men min poäng är att visa på en strävan att höja textens status genom att använda ”främmande” bokstäver. Det finns vissa likheter med stavningen av namn i Sverige, där *c*, *q* och ett tillagt *h* är exempel på förmodade statushöjare. Ett specialfall är tendensen att byta ut ett *v* mot ett *w* i hopp om att namnet ska uppfattas som engelskt eller amerikanskt. Jag avstår från exempel, men det förtjänar att påpekas att de som bär sådana namn inte kommer att känna igen dem om de hör dem uttalas efter skriftbilden i en helt engelskspråkig kontext.

Min sista bild visar en skylt som är en fullträff när det gäller att få in ”främmande” element i italiensk stavning. Men namnet på den aktuella lilla restaurangen avspeglar inte någon strävan

efter exotism utan ägarens intresse för arkeologi.

Kyathos är en perfekt translitterering av det grekiska namnet på ett dryckeskärl som användes även av etruskerna, och den sevärda stad där restaurangen ligger, Tuscania, några mil väster om Viterbo, är rik på lämningar från den etruskiska tiden. Skylten har prickat in inte bara *k* och *y* utan också *th* (för grekiskans bokstav *theta*), en bokstavskombination som i italienskan inte används ens för lånord eller utländska namn. Man kan undra om skylten fungerar som samtalsämne mellan gästerna och ägaren. Vid tillfälle ska jag fråga honom.

ARNE OLOFSSON är professor emeritus i engelska med språkvetenskaplig inriktning. Hans koppling till Viterbo är bl.a. språkgranskning av engelska texter för museet där om svenska utgrävningar av två etruskiska städer. Utställningens hemsida nås via www.isvroma.it.

